

Лях Т. Л.

/м. Київ/

ОСОБИСТІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА**ЦЕНТРУ РОБОТИ З МОЛОДДЮ****У СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Соціально-педагогічна діяльність є універсальним видом діяльності. Вона вимагає соціально узгодженого типу особистості соціального педагога. Це особа, яка легко встановлює соціальні контакти, завжди готова до співробітництва.

Цілком справедливою є думка, що соціального педагога-професіонала не можливо сформувати на етапі вузівської підготовки. Його необхідно рости, починаючи із раннього дитинства, підліткового віку, плекати у ньому доброту, милосердя, турботу про оточуючих його людей.

Особлива делікатність цієї професії робить принципово важливим більш ранній відбір майбутніх спеціалістів /3/.

Основним фактором є система цінностей кандидата, яка визначає його професіональну придатність і ефективність його діяльності. Уявлення про абсолютну цінність кожної людської істоти є, в даному випадку, базовим психологічним переконанням, як основи всієї ціннісної орієнтації соціального педагога. Трапляються випадки, коли соціальний педагог, який має базову педагогічну освіту, виявляв серйозні розходження між своїми установками та системою цінностей соціально-педагогічної діяльності як професії і як покликання. Це одна з причин плінності кадрів.

Соціально-педагогічна діяльність вимагає від спеціаліста знань у різноманітних галузях та вмінь їх застосовувати на практиці. Невипадково у кваліфікаційній характеристиці соціальному педагогу належить досить широкий перелік посадових обов'язків.

Діяльність соціального педагога зорієнтована на всі категорії населення, людей різного віку, найрізноманітніші соціальні групи, на

роботу з людиною у особистісно-середовищному контексті, у її соціумі. Соціальний педагог за своїм професіональним призначенням прагне, по можливості, попередити проблему, своєчасно виявити та встановити причини, які породжують її, забезпечити превентивну профілактику різного роду негативних явищ, відхилень у поведінці людей, у їх спілкуванні і, таким чином, оздоровити оточуюче середовище.

Як професіональний педагог соціуму, соціальний педагог покликаний забезпечити педагогічний компонент у системі соціальних служб, педагогічну доцільність соціальної роботи, яка проводиться різноманітними закладами, волонтерами /7, 11/.

Призначенням соціального педагога визначаються його основні функції та соціальні ролі.

Діагностична функція. Її реалізація передбачає вивчення контингенту дітей (їхнього стану здоров'я, рівня тривожності, причини невстигаємості, причини відхилень у поведінці дітей групи соціального ризику та ін.); умов сімейного виховання; позитивні і негативні фактори соціуму та ін.

Прогностична функція. Вона реалізується шляхом програмування і прогнозування впливу конструктивних (різноманітні форми індивідуальної допомоги, створення служб, об'єднань та т. ін.) і стихійних факторів на процес соціалізації, ресоціалізації, адаптації та т. ін.

Попереджувально-профілактична функція дозволяє передбачити та привести у дію педагогічні, психологічні та інші механізми попередження та подолання негативних явищ.

Організаторська. Соціальний педагог організовує соціально-педагогічну діяльність дітей та дорослих, їх ініціативу і творчість, впливає на зміст дозвілля, сприяє у питаннях працевлаштування, професіональної орієнтації, здійснює взаємодію усіх соціальних інститутів та суб'єктів соціально-педагогічної діяльності.

Організаційно-комунікативна. Сприяє включенню волонтерів у

соціально-педагогічну роботу, у спільну працю та відпочинок дорослих і дітей, ділові та особистісні контакти.

Охоронно-захисна функція. Соціальний педагог використовує накопичений арсенал правових норм для захисту прав та інтересів особистості.

Дані функції можуть бути ефективно реалізовані, якщо соціальний педагог опанує велике коло професійних знань та вмінь. На нашу думку, до знань та вмінь соціального педагога можна висунути наступні вимоги, які доцільно поділити на три групи:

1. загальні вимоги до освіченості спеціаліста;
2. вимогам до знань та вмінь по типу загальних та гуманітарних дисциплін;
3. вимоги до знань та вмінь по типу загальнопрофесійних дисциплін.

Перерахуємо вимоги до спеціаліста у галузі професійних знань:

1. Теоретико-методологічні: комплексні знання про людину, знання закономірності взаємодії особистості і суспільства, особистості і соціально-природного середовища, загальних принципів побудови соціальних відносин, знання закономірностей соціальної поведінки та формування особистості, проектування соціокультурного середовища. Знання закономірності виховання, навчання, розвитку особистості на всіх стадіях онтогенезу, особливостей макро-, мезо-, мікросередовища, його вплив на процес соціалізації особистості; знання цілей, принципів, змісту, методів, форм соціальної діяльності в інституційному та відкритому середовищі.

2. Методичні: знання основ методики, форм, методів, технологій соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями населення, у різних сферах середовища, в різних соціальних інститутах; знання практичних основ прогнозування, проектування, моделювання соціальної діяльності.

3. Прикладні: знання способів, прийомів, видів соціальної допомоги дітям, сім'ям, різноманітним категоріям населення; знання освітньо-виховних, оздоровчих, культурних форм соціально-педагогічної діяльності.

Кваліфікований соціальний педагог повинен показати свою компетентність в оцінці ситуацій, потреб дітей, підлітків, плануванні, у здійсненні належної дії у ситуації, у застосуванні знань, вмінь в нових умовах.

Професійна компетентність соціального педагога характеризується сформованістю у нього єдиного комплексу знань, вмінь, навичок, професійних позицій. Професійна компетентність виступає інтегральною характеристикою, яка дозволяє судити про рівень підготованості соціального педагога і його здатності виконувати посадові функції. Вона є не лише мірилом професіоналізму, але й виступає в процесі соціально-педагогічної діяльності як визначаючий фактор, від якого залежить успішність реалізації як соціальних, так і власне життєдіяльнісних функцій.

Об'єктивні характеристики соціально-педагогічної діяльності включають в себе мету та завдання. Для їх реалізації об'єктивно необхідно виконати певні функції. Суб'єктивні характеристики включають в себе знання, вміння, навички, професійні позиції, особистісні якості.

Розглянемо суб'єктивні характеристики більш детально. Професійні знання як об'єктивно необхідні відомості про всі сторони діяльності соціального педагога складаються із замовлених практикою та часткових компонентів. Вони складають основу для формування соціально-психолого-педагогічної культури і безпосередньо технології діяльності. Стають необхідними знання – наукові, комплексні, теоретично та практично значущі. Але, щоб зрозуміти функції і зміст знань при формуванні професійної майстерності, необхідно зрозуміти і сутність

впливу знань на професіоналізацію і розвиток особистості. Знання, набуті в процесі навчання, через спілкування з професіональними групами – “стандартні” знання (за К.Обуховським), ними найчастіше на етапі свого професіонального становлення користується соціальний педагога при вирішенні тих чи інших практичних завдань.

Однак практика свідчить, що для професіонального розвитку особистості таких знань недостатньо. Основу складають так звані рефлексивні знання, вони є результатом роздумів самого спеціаліста; результатом самостійного осмислення дійсності свого “Я” в системі соціальних, професійних відносин, власної оригінальної інтерпретації подій. Як стверджує К.Обуховський /8/, “є всі підстави допускати, що здатність до формування і використання рефлексивних знань може бути швидше названа мудрістю, ніж освіченістю”.

Саме рефлексивні знання складають основу формування індивідуальної концепції особистості – власного бачення оточуючого світу, принципів дії у різноманітних соціально-педагогічних ситуаціях. Індивідуальна концепція виступає у кожному конкретному випадку як реальне керівництво до певних дій та поведінки. Від продуктивності рефлексивних знань, індивідуальної концепції особистості залежить розвиток професіональної майстерності соціального педагога, формування необхідних вмінь спеціаліста.

Професійні знання, об’єктивні необхідні для успішної діяльності соціального педагога, охоплюють відомості про соціально-педагогічні технології реалізації функціональних обов’язків, дані про всі детермінанти, які визначають успішність у досягненні бажаних результатів. Мета та завдання діяльності в освітній сфері досягаються у цілісному діяльнісно-виховному процесі і через міри соціально-педагогічного характеру. Повна структура професійної діяльності соціального педагога включає мотиваційно-орієнтовний ланцюг, цілісний ансамбль професіональних дій

діагностичного, соціально-терапевтичного, корекційного; консультативного характеру, а також – аналітичний контрольно-оцінювальний елемент /9, 11/.

Алгоритм даного процесу наступний: з'ясування цілей і завдань діяльності, вивчення умов і факторів реальної обстановки і прийняття рішення про здійснення соціально-педагогічної роботи; планування соціально-педагогічних заходів по реалізації рішення та організація їх виконання у відповідності до вимог принципів соціальної роботи, аналіз результатів діяльності, життєдіяльності суб'єктів соціально-педагогічної діяльності, а також коректування усієї своєї діяльності. Особливої уваги вимагає вивчення принципів і технології виконання функціональних обов'язків /4, 5/.

Знання соціальним педагогом загальних рис, особливостей і конкретної сторони своєї професійної діяльності, її структури, змісту і практики – є необхідною передумовою її успішного виконання. Перелік питань, в яких повинен бути компетентним соціальний педагог, вміщує також знання про власні індивідуальні особливості, здібності, можливості, про способи компенсації власних недоліків.

Професійальні вміння, які є вкрай необхідними для результативної діяльності соціального педагога, охоплюють широкий арсенал його дій по виконанню професійальних функцій. Йому необхідно вміти об'єктивно і всебічно аналізувати реальні умови і фактори, мету і завдання діяльності, планувати і ефективно здійснювати діяльність у відповідності з інтересами клієнта; систематично вивчати і об'єктивно оцінювати результати соціально-педагогічної діяльності, а також реалізовувати заходи по її оптимізації. Не менш важливо володіти вмінням ефективно здійснювати заходи, які визначають мету. При цьому є дуже суттєвою можливість набувати вміння все більш високого гатунку.

Вміння – це успішне вирішення завдань на основі набутих знань та

розвитку психічних, фізичних якостей та властивостей особистості. Вміла дія – це завжди дія із знанням справи. При цьому мається на увазі не тільки знання про те, як виконати ту чи іншу дію, але і знання основних особливостей своєї справи в цілому.

Вміння групуються відповідно до завдань, потреб клієнтів /2, 10/.

1. Когнітивні аміня. Кваліфікований соціальний педагог повинен вміти аналізувати і оцінювати досвід соціально-педагогічної діяльності, виявляти проблеми та концепції. Застосовувати на практиці свої знання і розуміння проблем; застосовувати дослідницькі знахідки. 2. Комунікативні вміння. Кваліфікований педагог повинен бути в змозі: - створювати та підтримувати робочу атмосферу; - виявляти та долати негативні почуття, які впливають на людей і соціальну ситуацію; - виявляти та долати у відносинах з людьми агресію, ворожечу; - спостерігати, розуміти, інтерпретувати поведінку та	відносини людей; - спілкуватись вербально, невербально, письмово. 3. Вміти: - приймати рішення з клієнтом або від його імені; - виділяти рішення, які вимагають попередньої консультації з іншими спеціалістами. 4. Адміністративні вміння: - вести чіткі та лаконічні записи; - організовувати та планувати свою роботу; - знаходити потрібну інформацію. 5. Вміння знаходити можливості: - досліджувати потреби клієнтів; - розширювати сферу послуг; - оцінювати і творчо використовувати ресурси закладів /4,5,7/.

Базовими компонентами розвитку вмінь є навички. Їх сукупність являє собою основу, тобто сформовану, стійку здатність соціального педагога виконувати прийоми, дії. Для навички є характерною стереотипність, яка виникла у результаті багаторазових розумових вправ. Більшість навичок набуваються на практиці. Навички звільняють спеціаліста від занадто усвідомлено-контрольованих дій, прискорюючи тим самим процес мислення, дозволяє зосередитись на головному, на творчих пошуках, складних проблемах.

Вміння та навички розвиваються у нерозривному зв'язку. З одного боку, оволодіння певними навичками необхідне для формування вмінь, з іншого – спеціаліст, який володіє вмінням, може з більшою легкістю оволодіти і новими навичками.

В числі важливих навичок можна виділити - здатність регулювати свою інтелектуальну діяльність і психічний стан, мобілізувати можливості, здійснювати увесь комплекс діяльнісних елементів, які складають технологію продуктивної професійної діяльності соціального педагога /4/.

Іншою не менш важливою складовою вмінь є рівень розвитку психічних властивостей та якостей особистості соціального педагога. Тут ми звертаємося до психологічної структури особистості. Психологічні якості соціального педагога складають сукупність активних елементів психологічного ресурсу, кожний з яких проявляється у його діяльності. Вони охоплюють особливості професійного мислення і свідомості, рефлексії і мотиваційної сфери, взаємозв'язків, відносин і практичних дій /1/.

Якщо соціальний педагог не виявляє інтересу до своєї діяльності, якщо не отримує задоволення від результату власної праці, навряд чи можна розраховувати, що він буде активно заглиблюватись у всі складності своєї професії.

Вміння можуть формуватися за наявності позитивної мотивації, спрямованості на здійснення професійної діяльності. Найбільш значущими психологічними якостями соціального педагога є: аналітико-конструктивний склад мислення і самостійність суджень; чуйність і проникливість, емоційно-вольова стабільність і терпимість; стійкість до стресів та вміння адаптуватися до різних умов виконання обов'язків як у єдиному контексті праці і життя клієнта, так і під час проведення самостійних цільових заходів. У поповненні знань, правильній орієнтації у ситуації, набутті досвіду в цілому – відіграють важливу роль комунікативні якості та властивості особистості. Вміння пізнавати людей, встановлювати психологічний контакт і довірливі стосунки, впливати на них – складова частина майстерності соціального педагога.

Розкриваючи особистісні якості соціального педагога, доцільно

поділити їх на 3 групи: психологічні характеристики, які є складовою частиною здібності саме до цього виду діяльності; психолого-педагогічні якості, орієнтовані на вдосконалення особистості; психолого-педагогічні якості, спрямовані на створення ефекту особистісної привабливості.

Першу групу якостей складають вимоги, які висуваються професійною діяльністю до психічних процесів: сприйняття, пам'яті, уваги, мисленню; психічним станом: втоми, апатії, стресу, тривожності, депресії; емоційно-вольовим характеристикам: стриманість, наполегливість, послідовність та імпульсивність. До другої групи належать психоаналітичні якості: самоконтроль, самооцінка своїх вчинків. Стресостійкі якості: самонавіювання, вміння переключатися і керувати своїми емоціями. До третьої групи належать: комунікабельність (вміння швидко встановлювати контакти з людьми); емпатійність (підмічання настрою людей, виявлення їх установок та очікувань, співпереживання їх потребам); візуальність (зовнішня привабливість особистості); красномовність (вміння нав'ювати та переконувати словом).

Провідним компонентом у структурі психічних якостей і властивостей особистості, який визначає професійну майстерність, є інтелектуальні якості: особливості сприймання, пам'яті, мислення, уявлення /205 і т.ін./.

Особливе місце у інтелектуальній сфері особистості займає творчість, яка виявляється у практичному мисленні. Творчість складається з інтелектуальної активності та інтуїції. Обидві вони є невід'ємною частиною професійної майстерності і умовою формування вмінь.

Інтуїція пов'язана із здатністю швидко орієнтуватися у складних ситуаціях і знаходити правильне рішення. Інтуїція розвивається у процесі діяльності, виступає як певний "спресований досвід". Рівень розвитку знань і якостей особистості, які відповідають вимогам та об'єктивним умовам діяльності, виступає в структурі професійної майстерності у вигляді педагогічної і психологічної підготовленості соціального педагога.

Говорячи про якості особистості соціального педагога, ми спеціально не торкались його властивостей. Якості особистості формуються на основі розвитку психічних властивостей, їх певного поєднання відносно вимог діяльності. За ступенем узагальненості їх можна згрупувати:

- соціальна активність (її рівень, спрямованість на тривалих відрізках часу);
- свідомість (світогляд, індивідуальна концепція);
- мотиваційна сфера, яка виявляється у формі потреби, інтересу, потягу, звичок, установки;
- інтелектуальні якості;
- емоційно-вольові якості;
- комунікативні якості;
- психофізіологічні якості (особливості протікання вищої нервової діяльності, працездатність, реакція на стрес, фактори та т.ін.) .

Перераховані психічні якості за певних умов розвиваються на базі задатків, формуючи на індивідуальному рівні загальні та специфічні особливості. Соціальний педагог, який має загальні здібності (високий рівень розвитку психічних якостей), може успішно оволодіти професійною майстерністю. Згідно концепції Б.М.Теплова, під здібностями розуміють індивідуально-психологічні відмінності між людьми. Поняття “здібності” не обмежується знаннями, навичками та вміннями, які вже вироблені у даної людини, хоча останні можуть вказувати на характер прояву здібностей. С.Л.Рубінштейн підкреслював, що головними показниками, які дозволяють судити про здібності, є легкість засвоєння діяльності, а також широта переносу вироблених людиною способів сприймання і дій з одного виду діяльності на інший. Здібності являють собою складне синтетичне утворення, особливий ансамбль психічних властивостей і якостей особистості.

Професійальна зрілість соціального педагога характеризується не

лише його знаннями і навичками, але й рівнем його моральної свідомості, переконаністю у їх необхідності та справедливості. Критерії соціально-педагогічної діяльності – добросовісність та відповідальність, будь-яка інша діяльність є аморальною. Професіональна позиція соціального педагога має дуже важливе значення у його діяльності. Вона складається з його установок, орієнтації, систем особистісних відносин і оцінок внутрішнього та оточуючого досвіду, реальності та перспектив, а також власних домагань. Ця позиція виражає спосіб самовизначення соціального педагога, прийняття і реалізації ним власної професіонально-діяльнісної концепції. Професіональна позиція виступає сукупною детермінантою його активності. Мірою відповідності діяльності, що виконується. Якщо в основу загальної орієнтації соціального педагога покладені соціально значущі цінності, а сфера обраної діяльності визнана та прийнята ним у якості життєво важливого пріоритету, і якщо практичні дії є втіленням сучасної професіональної культури, найкращих традицій та інновацій, то у такій позиції фокусуються основні інтереси соціального педагога і соціально значущі інтереси суспільства та клієнта. Така позиція може вважатися оптимальною. Вона здатна стимулювати найвищу продуктивність професіональної діяльності соціального педагога.

Професіоналізм – сукупність психічних і особистісних змін, які відбуваються у людині в процесі оволодіння і тривалого виконання діяльності. При цьому забезпечується якісно новий, більш ефективний рівень вирішення професіональних завдань /205, 206 і т.ін./.

Згідно концепції Є.І.Рогова /10/, формування професіоналізму відбувається за трьома основними напрямками:

- зміна системи діяльності, її функцій та ієрархічної будови;
- зміна особистості суб'єкта;
- зміна відповідних компонентів установки суб'єкта відносно об'єкту діяльності.

У першому випадку – відбувається рух особистості по щаблям професійної майстерності, під час оволодіння навичками розвивається специфічна система способів виконання діяльності, формується стиль діяльності. У другому – формуються елементи професійної свідомості (мислення, професійна спостережливість і т. ін.). У третьому випадку – змінюється рівень інформованості про об'єкт, суб'єкт, ступінь усвідомлення їх значущості, у практичній сфері відбувається усвідомлення власних реальних можливостей впливу на об'єкт. Таким чином відбувається становлення професійної культури. Провідними факторами у процесі становлення професіоналізму виступають особливості суб'єкту, функціональна структура діяльності і об'єкт професійної діяльності.

Використовуючи механізм злиття окремих особистісних якостей у процесі професійної діяльності в цілісні ансамблі, можливо визначити основні напрями професійної спеціалізації: сімейний соціальний педагог, соціальний педагог – організатор дозвільневої діяльності, соціальний педагог-психолог і т. ін. Серед соціальних педагогів є стратеги, тобто люди, здатні широко охоплювати соціально-культурну ситуацію, ставити основні цілі, передбачати, сміливо комбінувати елементи соціальних структур. Є спеціалісти, позбавлені здатності планувати, створювати проекти, які не вміють швидко і правильно орієнтуватися і діяти у ситуації.

Не можна ігнорувати індивідуальні особливості, які можуть стати суттєвим фактором, який обумовлює як вибір професії, так і закріплення у ній певних стереотипів. Я.Стреляу вважає, що людині властиве прагнення уникати частих мобілізацій, які виснажують організм, вимагають від неї певних зусиль. Тому для людей з низькою реакцією (флегматиків, меланхоліків) характерна віддача переваги ситуаціям, збагаченим стимулами, тими, що вимагають найменших фізіологічних витрат. У групі

людей, які обрали професію з високим емоційним навантаженням, таку, як соціальний педагог / соціальний працівник, так само можна спостерігати домінування низькореактивного темпераменту.

Практика доводить, що екстраверсія-інтраверсія як основа формування комунікативності соціального педагога; врівноваженість, неуврівноваженість як невід'ємна якість для організації та збереження нормальних взаємовідносин з клієнтами у процесі спілкування; сила-слабкість як якість, необхідна для ефективної соціально-педагогічної діяльності, - мають позитивне значення та впливають на вибір професії "соціальний педагог". Це вимагає від психологічних служб врахування типологічних особливостей даних спеціалістів. У цьому випадку використовуються, наприклад, тест-опитувальник структури темпераменту (ОСТ), призначений для вирішення завдань, пов'язаних з оцінкою індивідуально-психологічних особливостей людини. Тест-опитувальник Я.Стрелю призначений для спеціалістів-психологів, спрямований на вивчення основних характеристик нервової системи.

У зв'язку з високими вимогами до професійної майстерності соціального педагога зростає роль моральних та етичних сторін особистості цього спеціаліста. Важливим компонентом внутрішньої культури є звички – дії, стани, які перетворилися на стійку своєрідну потребу, якість особистості. Вони спонукають до певних вчинків, викликають відповідну реакцію на ситуацію. Але звички можуть бути морально та етично шкідливими і накладають негативний відбиток на якість виконаної роботи. Професійна культура є в тому випадку, коли присутні ввічливе та уважне ставлення до людей, охайність та відповідальність, коли ці якості стали звичною потребою, нормою поведінки.

У процесі виконання професійного обов'язку у соціального педагога інколи виникають перешкоди і пов'язане з ними почуття розчарування, незадоволення своєю діяльністю. До ряду причин, які

породжують такі явища, належать звинувачувальний нахил відносно клієнта (дитини, підлітка, батьків), необґрунтоване відхилення прохань, клопотань, ігнорування його доводів, нерозуміння колегами і адміністрацією Служби специфіки діяльності соціального педагога і т. ін.

У літературі звертається увага на професійну деформацію спеціаліста. Не виключений прояв деформаційних ознак і у результаті тривалої педагогічної діяльності. Соціальний педагог, який має базову педагогічну освіту, пропрацювавши на цій посаді більше десяти років і не отримавши спеціальної соціально-педагогічної підтримки, приховує формальне ставлення до роботи, рутину та відсталість, зневаження вимог моральності, авторитарність, занадто велику впевненість у власній проникливості, поверхове сприйняття обставин ситуації, що пов'язано з симптомами втоми. До того ж під час підготовки та перепідготовки педагогів питанням виховання, професійної етики приділяється недостатня кількість уваги і це є досить суттєвим для соціально-педагогічної діяльності.

У результаті тривалого блокування цілеспрямованих зусиль педагога у соціумі може виникнути стан фрустрації. За умови частих повторень таких ситуацій особистість може набути деформовані риси. Необхідно створювати перспективи діяльності, що, в свою чергу, попереджує фрустрацію. Належне здійснення професійної діяльності обумовлює необхідність розглянути питання про контакти соціального педагога з різними категоріями людей.

Соціальний педагог повинен завжди пам'ятати про високе значення своєї професії, пам'ятати, що його поведінка створює загальне уявлення про стан соціальної педагогіки. Професійний такт – важлива риса професійної майстерності, необхідна умова виконання соціально-педагогічних функцій. У всій поведінці соціального педагога, – в його усних висловлюваннях, документах, не повинно бути місця для різких

принизливих висловів. Соціальний педагог проявляє професійну невмілість, якщо втрачає витримку і вступає у суперечки з клієнтом, без потреби оголошує відомості, які наносять шкоду клієнту або зневажає його. У той же час, ми вважаємо неправомірними зусилля інших працівників соціальної служби, її адміністрації з'ясовувати у клієнта (дитини, підлітка або батьків) зміст його бесіди з соціальним педагогом.

Саме професіоналізм дозволяє відкрити канали для проникнення у глибинну природу окремого клієнта, його зв'язків та стосунків. На цій основі забезпечується з'ясування та використання ефективних засобів впливу на соціально-психолого-педагогічному рівні. Таким чином, професіоналізм соціального педагога можна назвати головним компонентом соціально-педагогічної діяльності. До того ж соціальний педагог повинен сформуватися як носій філософсько-педагогічного погляду на світ, людину, дитину, що вимагає нового педагогічного мислення на іншій парадигмальній основі комплексний погляд на людину, її місце та роль в масштабі соціуму та Всесвіту.

Отже, соціально-педагогічна діяльність – це цілеспрямована, творчо-перебудовна професійна діяльність, яка сприяє розвитку особистості дитини, її становленню як повноправного громадянина демократичного суспільства. Це особливий вид соціально-корисної праці, свідомо спрямованої на позитивне управління соціалізацією, ресоціалізацією, адаптацією та реабілітацією клієнтів, а в цілому – на оздоровлення соціуму, який включає в себе єдність трьох сфер: сімейної, освітньої та соціальної – як одного цілого. У цьому її сутність.

Професійна діяльність соціального педагога – це, перш за все, створення реально діючого механізму соціального захисту процесу формування та розвитку дитини, її соціалізації у соціумі.

Діяльність соціального педагога передбачає нову культуру освіти та виховання, при якій нові орієнтації та цінності освіти підводять до нового

розуміння виховання як діяльності, яка базується на саморозвитку і його педагогічній підтримці. Соціально-педагогічна діяльність орієнтована на активізацію сутнісних сил самої дитини, підлітка (клієнта), на "педагогізацію середовища", гармонізацію взаємодії дитини (підлітка) і соціального середовища (взаємодія здійснюється за трьома напрямками: вдосконалення соціального середовища у інтересах дитини; її соціалізація; оптимізація процесу взаємодії дитини і середовища у напрямі забезпечення гармонійності цієї взаємодії).

Специфіка соціально-педагогічної діяльності полягає у її глибоко особистісній спрямованості. Установка на дитину як на самоцінність, формування ціннісного ставлення до неї, цілісне сприйняття її у всій повноті її життєдіяльності є головною відмінністю від низки інших видів діяльності.

Соціально-педагогічна діяльність може бути ефективною за умови дії трьох складових: особистісного підходу, особистісно-середовищної спрямованості та соціальної орієнтації. Особливістю соціально-педагогічної діяльності є її унікальна можливість впливати на індивідуальну і суспільну свідомість, на менталітет особистості дитини, що формується, на ментальні характеристики особистості та соціуму. Вона сприяє формуванню духовності дітей та підлітків.

У соціально-педагогічній діяльності висуваються психолого-педагогічні установки, які торкаються загальної енергетики організму, надають динамізму, активізують сутнісні сили для вирішення актуальної соціальної проблеми.

Соціально-педагогічна діяльність виконує соціально-регулятивну функцію. Вона забезпечує захист процесу формування і розвитку дитини, захист середовища її формування і розвитку та захист прав дітей. Це виражається у соціально-педагогічній підтримці, соціально-педагогічній турботі та соціально-педагогічній співпраці з усіма потребуючими

допомоги дітьми.

Тому, на нашу думку, можна наголошувати на вагомій ролі соціально-педагогічної діяльності в системі Центрів соціальних служб для молоді як фактору превенції педагогічної та соціальної занедбаності.

Соціально-педагогічна діяльність – це діяльність інтегративна, комплексна, спрямована на активізацію сутісних сил дитини, соціальний захист і “педагогізацію середовища”.

Предметом діяльності соціального педагога є закономірності соціального становлення особистості дитини, підлітка, ситуації взаємовідносин, які вимагають соціально-педагогічного вирішення.

Для соціально-педагогічної діяльності характерні:

- установка на іншу людину як на самоцінність;
- цілісне сприйняття дитини, підлітка у всій повноті їх життєдіяльності, що стало можливим за умови використання особистісної спрямованості, особистісно-середовищного підходу та соціальної орієнтації у їх єдності.

Соціально-педагогічна діяльність важлива як фактор духовного розвитку дітей та підлітків, збереження їх фізичного та психологічного потенціалу. У певній мірі вона виконує менталеутворюючу функцію.

Домінуючі функції соціального педагога: саморегулятивна, функція превенції педагогічної та соціальної занедбаності дітей та підлітків.

Література

1. Абдулханова-Славская К.А. Деятельность и личность. – М.: Наука, 1991.
2. Аспекты профессионализма в деятельности социального работника // Теоретические и прикладные аспекты социальной работы с семьей: Методические рекомендации. – Ульяновск, 1997.
3. Бочарова В.Г. О некоторых методологических подходах к пониманию целостного процесса социализации, воспитания и развития личности //

- Теоретические и прикладные аспекты социальной работы: отечественный и зарубежный опыт. Т. 1. – Москва – Тула: Изд-во ЦСП РАО, 1994.
4. Бочарова В.Г. Социальная микросреда как фактор формирования личности школьника: Автореф. Дис. ... докт. пед. наук. – М., 1991
 5. Виттингтон Р. Социальный педагог и школа. М., 1993
 6. Вульфов Б.З. Профессиональная карьера учителя // Мир образования. – 1996. № 1.
 7. Григорьев С.И., Гуслякова Л.Г., Ельчанинов В.А. Теория и методология социальной работы. – М., 1994.
 8. Обуховский К. Психология теории строения и развития личности // Психология формирования и развития личности. – М., - 1981.
 9. Основы социальной работы / Под ред. П.Д.Павленка. – М.: ИНФРА-М, 1997.
 10. Рогов Е.И. Личность в педагогической деятельности. – Ростов-на-Дону, 1994.
 11. Филонов Г.К. Социальная педагогика: научный статус и прикладные функции // Педагогика. М., 1994. № 6.

Аннотация

В данной статье автор делает попытку анализа социально-педагогической деятельности как универсального вида деятельности, рассматривает личность социального педагога центра работы с молодежью в контексте социально-педагогической деятельности.